

Informatieblad +
Docentenhandleiding
Champignons in de klas

Informatieblad

Champignons in de klas

Doelgroep	Groep 1 t/m 6	Kerdoel 40 41
Doelstelling	De kinderen maken kennis met paddenstoelen door al hun zintuigen te gebruiken.	
Locatie	Op school en in de schoolomgeving	
Periode	September en oktober	
Duur	De ontwikkeling van de paddenstoelen in het kweekpakket duurt 4 tot 5 weken.	
Het lesprogramma	<ul style="list-style-type: none"> • Introductie • Kernles • Verwerking	
Vorbereiding	Dit staat per groep aangegeven.	
Begeleiding	Je voert dit programma zelfstandig uit in de klas, waarbij de kinderen...	

Leerdoelen en lesschema

Champignons in de klas

Maar Juf, je kunt toch helemaal geen paddenstoelen eten?
Die zijn toch giftig!
Nou maar, je hebt wel champignons toch?
O ja... dat zijn ook paddenstoelen.

Meester, ik heb gehoord van heksenkringen. Maar heksen bestaan toch niet?
Waarom heten ze dan zo?

Juf, de 'rood met witte paddenstoel' die heet toch in het echt vliegenzwam?
En paddo's, wat zijn dat? Is dat echt drugs, juf?

Paddenstoelen roepen bij kinderen van alle leeftijden verschillende associaties op. Het begint al met kabouters in de kleuterbouw. Maar ook voor de bovenbouw blijven paddenstoelen spannend. Dat zal te maken hebben met de manier waarop ze groeien. De ene dag zijn ze er nog niet. En dan plotseling schieten ze als 'paddenstoelen uit de grond'. Daar moet meer achter zitten!?

Deze handleiding geeft suggesties voor lessen over het thema paddenstoelen. Bij deze handleiding ontvang je ook een kweekset om samen met je klas champignons te kweken.

In deze handleiding beschrijven we per doelgroep de leerdoelen, lesschema's en activiteiten.

Kerdoelen

De les sluit aan bij kerndoelen:

- 40 De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving.
  - 41 De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.
-

Leerdoelen en lesschema

Champignons in de klas

Groep 1 en 2

Leerdoelen

De kinderen:

- kunnen vertellen dat een paddenstoel groeit en leeft. Dat je ze vaak in de natuur vindt, maar dat je ze ook in de winkel koopt om op te eten.
- kunnen de volgende onderdelen van een paddenstoel benoemen: de steel, de hoed.
- onderzoeken een paddenstoel met al hun zintuigen en kunnen vertellen over: de vorm, de grootte van de paddenstoel, hoe de paddenstoel aanvoelt, of ze hem lekker of vies vinden ruiken.
- ontdekken dat een champignon eetbaar is, maar dat er ook paddenstoelen bestaan die giftig zijn.

Lesschema

Lesonderdeel	Inhoud	Materiaal
Introductie	Er komt iets binnen: paddenstoelen uit de winkel	Paddenstoelen uit de winkel, werkbladen
	Kweekpakket klaar maken	Zie de meegeleverde gebruiksaanwijzing
	Filmpje bekijken	Digibord: Kijk op Schooltv (in het archief) of Youtube
Kernles	Elke dag volgen van kweekpakket	Kweekpakket
	Buiten paddenstoelen zoeken	Bakjes, loepjes, spiegeltjes, zakjes
	Verhaal Koning Herfst vertellen	-
	Kleurplaat maken	Kleurplaat kopiëren
	Paddenstoelen knutselen	Knutselmateriaal
Verwerking	Herfst-ontdekhoeak	Zelf maken, verschillend materiaal
	Samen eten	Ingrediënten paddenstoelhapje en Bijlage D, je maakt het recept zelf
	Napraten over paddenstoelen	-

Lesinhoud

Champignons in de klas

Vorbereiding

- Koop een bakje gemengde paddenstoelen in de winkel.
- Bestudeer de instructie om het kweekpakket op te starten. Kies een groepje kinderen om je te helpen.
- Kopieer de kleurplaat, bijlage A, werkblad 2.
- Loop de herfstwandeling voor, kijk waar je paddenstoelen kunt vinden.
- Zorg voor begeleiding voor de herfstwandeling, verzamel bakjes, loepjes, spiegeltjes en zakjes. Geef elke begeleider deze mee. Spreek af waar je naar toe gaat.
- Maak een thematafel in de klas.
- Zorg voor knutselmateriaal.

Beschrijving van de activiteiten

Introductie (activiteit 1 t/m 3)

1 Er komt iets binnen: Paddenstoelen!

Materiaal

Een doosje met gemengde paddenstoelen uit de winkel.

Organisatie

De kinderen zitten in de kring of aan hun eigen tafel.

Verloop

Geef elk kind een paddenstoel uit het bakje.

Stel waarnemingsvragen. Laat de kinderen in stilte onderzoeken.

- Hoe voelt de paddenstoel? Hard? Zacht? Nat? Droog? Sponzig? Glad? Ruw?
- Welke kleur heeft de paddenstoel?
- Wat zie je aan de paddenstoel? Wijs aan: 'de hoed', 'de steel'. Heeft jouw paddenstoel ook een steel? Heeft hij ook een hoed?
- Ziet jouw paddenstoel er hetzelfde uit als die van je buurkind? Wat zijn verschillen? Wat is er gelijk?
- Hoe ruikt jouw paddenstoel? Vind je het lekker of vies ruiken?
- Zou je deze paddenstoelen kunnen eten? Ja... want ze komen uit de winkel. Durf je een hapje te nemen? Hoe smaken ze?

Natuurlijk zullen de kinderen ondertussen met elkaar praten.

Maar maak er geen vraag- en antwoordspel van. Het gaat om de beleving.

Lesinhoud

Champignons in de klas

2 Inrichten kweekpakket

Materiaal

Het kweekpakket paddenstoelen; een plantensproeier.
De gebruiksaanwijzing wordt meegeleverd met het pakket.

Organisatie

Je maakt samen met een groepje van maximaal zes kinderen het kweekpakket klaar.
Werk aan een grote tafel. Zorg dat je een goede plaats kiest voor de kweekset. Een warme plek en later een koude. Lees daarvoor de gebruiksaanwijzing goed.

Verloop

Lees de handleiding stap voor stap voor. Geef de kinderen om de beurt een taak.
Werk nauwgezet volgens de handleiding, totdat de kweekbak klaar is.

Stel vragen als:

- Hoe vind je het ruiken?
- Waarom zou een paddenstoel in het donker willen groeien?
- Hoe lang zal het duren voor je de eerste paddenstoelen ziet?
- Wat moeten we doen om de paddenstoelen te helpen groeien? (water geven)

3 Filmpjes bekijken

Materiaal

Digibord.

Organisatie

Zorg dat je de filmpjes die je wilt laten zien klaar hebt staan, bijvoorbeeld;

- [Schooltv](https://www.schooltv.nl/video-item/paddenstoelen-in-het-bos-op-pad-met-flip-de-beer) (schooltv.nl/video-item/paddenstoelen-in-het-bos-op-pad-met-flip-de-beer)
- [Youtube](https://www.youtube.com/watch?v=N84MoN-oNgo) (www.youtube.com/watch?v=N84MoN-oNgo)

Verloop

Bekijk samen met de klas de filmpjes.

Stel vragen als:

- Heb je zelf wel eens paddenstoelen gevonden in het bos?
- Wat heb je gezien aan de paddenstoelen?
- Hoe kun je de onderkant zien? (met een spiegeltje)
- Hoe zien de zaadjes van de paddenstoel eruit?
- Kun je een liedje zingen over de paddenstoel met rood met witte stippen?
- Waarom moet je paddenstoelen niet plukken of omtrappen?
(Omdat ze mooi zijn en anderen er ook van willen genieten).

Lesinhoud

Champignons in de klas

Kernactiviteiten (activiteit 4 t/m 8)

4 Elke dag volgen van het kweekpakket

Materiaal

Het kweekpakket.

Organisatie

Aan het begin van de dag, in de kring.

Verloop

Om de paar dagen bespreek je met de kinderen hoe de paddenstoelen groeien.

Zet het kweekpakket met het deksel erop in de kring. Laat de kinderen bedenken hoe het er in de doos uit ziet.

Haal daarna het deksel eraf.

Benoem de schimmeldraden en als het zover is, de jonge paddenstoeltjes. Eerst zijn ze een bolletje, daarna zie je de steel en de hoed. De hoed groeit uit, onder de hoed zie je de plaatjes. Nu kun je ze eten.

5 Buiten paddenstoelen zoeken

Materiaal

Bakjes, potjes, plastic zakken, eventueel vergrootglazen, spiegelglas (om de onderkant van de paddenstoel te bekijken) en zoekkaart 'Paddenstoelen'.

Organisatie

Verdeel de klas in groepjes. Zorg voor voldoende begeleiders.

NB Laat de kinderen **geen** paddenstoelen plukken. Je kunt eventueel wel paddenstoelen die op hout groeien meenemen. Maar breng ze later altijd weer terug. Gebruik voor de tentoonstelling de zelf geteelde paddenstoelen of paddenstoelen uit de supermarkt.

Verloop

Ga in de directe schoolomgeving of naburig park op zoek naar paddenstoelen en andere herfstmaterialen.

Verzamel met de kinderen dingen die met de herfst te maken hebben (bladeren, kastanjes, beukenootjes).

Natuurlijk gaan ze ook op zoek naar paddenstoelen. Als een kind een paddenstoel vindt, laat ze er dan (met een vergrootglas) goed naar kijken. Er valt veel te ontdekken: Waar ruikt hij naar, welke kleur heeft hij en welke vorm? Met het verzamelde herfstmateriaal richten de kinderen in het lokaal een tentoonstelling in.

Lesinhoud

Champignons in de klas

6 Verhaal over Koning Herfst

Materiaal

Verhaal over Koning Herfst. Zie **bijlage B**.

Organisatie

De kinderen zitten in de kring of aan hun eigen tafel.

Verloop

Lees het verhaal voor. Na het voorlezen stel je de kinderen vragen als:

- Waarom waren de elfjes, de kabouters en de dieren zo blij dat Koning Herfst op bezoek kwam?
Koning Herfst neemt cadeautjes mee, zoals verf om de bladeren te schilderen, en manden om nootjes en bessen in te verzamelen.
- Kunnen jullie een paar dingen opnoemen die bij de herfst horen?
Paddenstoelen, gekleurde bladeren, noten en bessen, wolken, storm, mist.
- Waarvoor hebben de kabouters, elfjes en dieren al dat eten nodig?
Om in de winter op te eten.
- Wat heeft elfje Zilverglans voor Koning Herfst gemaakt?
Paddenstoelensoep.
- Kun je paddenstoelen ook eten?
Sommige wel, en sommige niet. Champignons wel. Maar met paddenstoelen die buiten groeien moet je voorzichtig zijn. Er zijn ook giftige paddenstoelen. Daarvan word je ziek.

7 Kleurplaat paddenstoelen

Materiaal

Kleurplaat paddenstoelen. Zie bijlage A, **werkblad 2**.

Organisatie

De kinderen zitten aan hun eigen tafel.

Verloop

Laat de kleurplaat maken.

Ga bij de kinderen zitten en praat over wat ze zien op de kleurplaat.

Lesinhoud

Champignons in de klas

8 Paddenstoelen knutselen

Materiaal

Kartonnen bordjes, wc-rolletjes, verf, scharen, lijm, schortjes, vochtig doekje.

Organisatie

De kinderen zitten aan de knutselafels.

Verloop

Verf een kartonnen bordje rood en een wc-rolletje bruin. Laat de verf drogen.
Knip witte stukjes watten in kleine stukjes en plak die op het kartonnen bordje.
Plak het kartonnen bordje met een randje sterke lijm op het wc-rolletje.
Verzamel samen natuurmateriaal en leg dat om de paddenstoelen heen.

Verwerking (activiteit 9 t/m 11)

9 Inrichten en spelen in de herfsthoek

Materiaal

Plaatjesboeken over de herfst en het bos, paddenstoelen uit de winkel, de geknutselde paddenstoelen, plastic of kranten om op de tafel te leggen, meegenomen materialen uit het bos, loepjes, spiegeltjes, bakjes, materiaal om mee te spelen (bv. houten diertjes, kabouterknuffels, playmobil poppetjes etc, knutselmateriaal).

Organisatie

Laat steeds een groepje van maximaal zes kinderen tegelijk in de herfsthoek werken.

Verloop

Geef ze desgewenst een kijk-, doe- of knutselopdracht, of ga er bij zitten om naar de spullen te kijken of uit een boek voor te lezen. Werk zoals de kinderen al gewend zijn om met ontdekhoeken te werken.

10 Samen eten

Materiaal

Kies zelf een recept, de recepten staan in **bijlage D**, en maak dat thuis.

Tafelkleedjes, (plastic) bordjes, eventueel bestek.

Met de kinderen ga je samen paddenstoelen eten.

Organisatie

Dek samen met de kinderen de tafels.

Verloop

Vertel dat je van de champignons uit het kweekpakket iets lekkers hebt gemaakt en dat je dat straks gaat opeten.

11 Napraten en opruimen kweekpakket

Materiaal

Geen.

Organisatie

In de kring.

Verloop

Bespreek met de kinderen het verloop van het project.

Stel vragen als:

- Hoe heten de paddenstoelen die we hebben gekweekt?
- Hoe zag het er eerst uit, hoe na een week, en hoe aan het eind?
- We zijn ook buiten naar paddenstoelen gaan kijken. Zagen alle paddenstoelen er hetzelfde uit? Wie kan er vertellen hoe de verschillende paddenstoelen er uit zagen?
- Waarom moet je paddenstoelen buiten ook alweer niet plukken?
- Wat wil je nog meer weten over paddenstoelen?

Leerdoelen en lesschema

Champignons in de klas

Groep 3 en 4

Leerdoelen

De kinderen:

- kunnen de volgende onderdelen van een paddenstoel benoemen: de steel, de hoed, de plaatjes of de buisjes, de sporen.
- kunnen vertellen dat een paddenstoel zich voortplant met behulp van sporen. Ze weten dat die uit 'plaatjes' of 'buisjes' komen, of dat een paddenstoel een 'stuifzwam' is.
- onderzoeken paddenstoelen met al hun zintuigen en kunnen over paddenstoelen vertellen over: de vorm, de grootte van de paddenstoel, hoe de paddenstoel aanvoelt, of ze hem lekker of vies vinden ruiken.
- ontdekken dat een champignon eetbaar is, maar dat er ook paddenstoelen bestaan die giftig zijn.

Lesschema

Lesonderdeel	Inhoud	Materiaal
Introductie	Er komt iets binnen: paddenstoelen uit de winkel	Paddenstoelen uit de winkel, werkbladen
	Kweekpakket klaar maken	Kweekpakket Zie de meegeleverde gebruiksaanwijzing
	Filmpje bekijken	Digibord: kijk op Het Klokhuis
Kernles	Om de paar dagen volgen van het kweekpakket	Kweekpakket
	Buiten paddenstoelen zoeken	Hulpouders, bakjes, loepjes, spiegeltjes, zakjes
	Sporenafdruk of -kijkdoos maken	Blauw papier, schoendoos, scharen, kwast, zwarte verf
Verwerking	Taalverwerking	Bijlage C: opzegversje
	Recepten maken	Ingrediënten en keukenmateriaal Bijlage D, je maakt het recept zelf
	Napraten over paddenstoelen	-

Lesinhoud

Champignons in de klas

Vorbereiding

- Koop een bakje gemengde paddenstoelen in de winkel.
- Bestudeer de instructie om het kweekpakket op te starten. Kies een groepje kinderen om je te helpen.
- Kopieer alle werkbladen die je wilt gebruiken.
- Loop de herfstwandeling voor, kijk waar je paddenstoelen kunt vinden.
- Zorg voor begeleiding voor de herfstwandeling, verzamel bakjes, loepjes, spiegeltjes en zakjes. Geef elke begeleider deze mee. Spreek af waar je naar toe gaat.
- Zorg voor keukenmateriaal voor de recepten.
- Zorg voor knutselmateriaal.

Beschrijving van de activiteiten

Introductie (activiteit 1 t/m 3)

1 Er komt iets binnen: Paddenstoelen!

Materiaal

Een doosje met gemengde paddenstoelen uit de winkel.
Bijlage A, **werkblad 5** 'Tekenen een paddenstoel'.

Organisatie

De kinderen zitten in de kring of aan hun eigen tafel.

Verloop

Geef elk kind een paddenstoel uit het bakje.

Stel waarnemingsvragen. Laat de kinderen in stilte onderzoeken.

- Hoe voelt de paddenstoel? Hard? Zacht? Nat? Droog? Sponzig? Glad? Ruw?
- Welke kleur heeft de paddenstoel?
- Wat zie je aan de paddenstoel? Wijs aan: 'de hoed', 'de steel'. Heeft jouw paddenstoel ook een steel? Heeft hij ook een hoed?
- Ziet jouw paddenstoel er hetzelfde uit als die van je buurkind? Wat zijn verschillen? Wat is er gelijk?
- Hoe ruikt jouw paddenstoel? Vind je het lekker of vies ruiken?
- Zou je deze paddenstoelen kunnen eten? Ja... want ze komen uit de winkel. Durf je een hapje te nemen? Hoe smaken ze?

Natuurlijk zullen de kinderen ondertussen met elkaar praten.

Maar maak er geen vraag- en antwoordspel van. Het gaat om de beleving.

2 Inrichten kweekpakket

Materiaal

Het kweekpakket paddenstoelen; een plantensproeier.
De gebruiksaanwijzing wordt meegeleverd met het pakket.

Organisatie

Je maakt samen met een groepje van maximaal zes kinderen het kweekpakket klaar.
Werk aan een grote tafel. Zorg dat je een goede plaats kiest voor de kweekset. Een warme plek en later een koude. Lees daarvoor de gebruiksaanwijzing goed.

Verloop

Lees de handleiding stap voor stap voor. Geef de kinderen om de beurt een taak.
Werk nauwgezet volgens de handleiding, totdat de kweekbak klaar is.

Stel vragen als:

- Hoe vind je het ruiken?
- Waarom zou een paddenstoel in het donker willen groeien?
- Hoe lang zal het duren voor je de eerste paddenstoelen ziet?
- Wat moeten we doen om de paddenstoelen te helpen groeien? (water geven)

3 Filmpjes bekijken

Materiaal

Digibord.

Organisatie

Zorg dat je het filmpje klaar hebt staan;
• **Het Klokhuis** (hetklokhuis.nl/tv-uitzending/3927/paddenstoelen)

Verloop

Bekijk samen met de klas het filmpje.

Stel vragen als:

- Heb je zelf wel eens paddenstoelen gevonden in het bos?
- Wat heb je gezien aan de paddenstoelen?
- Hoe kun je de onderkant zien? (met een spiegeltje)
- Hoe zien de zaadjes van de paddenstoel eruit?
- Kun je een liedje zingen over de paddenstoel met rood met witte stippen?
- Waarom moet je paddenstoelen niet plukken of omtrappen?
(Omdat ze mooi zijn en anderen er ook van willen genieten).

Kernactiviteiten (activiteit 4 t/m 6)

4 Om de paar dagen volgen van het kweekpakket

Materiaal

Het kweekpakket.

Organisatie

Aan het begin van de dag.

Verloop

Om de paar dagen bespreek je met de kinderen hoe de paddenstoelen groeien.

Zet het kweekpakket met het deksel erop in de kring. Laat de kinderen bedenken hoe het er in de doos uit ziet.

Doe daarna het deksel eraf.

Benoem de schimmeldraden en als het zover is, de jonge paddenstoeltjes. Eerst zijn ze een bolletje, daarna zie je de steel en de hoed. De hoed groeit uit, onder de hoed zie je de plaatjes. Nu kun je ze eten.

5 Buiten paddenstoelen zoeken

Materiaal

Bakjes, potjes, plastic zakken, eventueel vergrootglazen, spiegeltjes (om de onderkant van de paddenstoel te bekijken) en zoekkaart 'Paddenstoelen'.

Organisatie

Verdeel de klas in groepjes van zes kinderen. Het is handig als elk groepje een volwassen begeleider heeft.

Eventueel ga je met de hele klas tegelijk.

NB Laat de kinderen **geen** paddenstoelen plukken. Je kunt eventueel wel paddenstoelen die op hout groeien meenemen. Maar breng ze later altijd weer terug. Gebruik voor de tentoonstelling de zelf geteelde paddenstoelen of paddenstoelen uit de supermarkt.

Verloop

Om de kinderen alvast in de juiste stemming te brengen, is het leuk om een herfstwandeling te maken. Soms kan dat in de directe schoolomgeving of anders in een naburig park. Verzamel met de kinderen dingen die met de herfst te maken hebben (bladeren, kastanjes, beukennotjes). Natuurlijk gaan ze ook op zoek naar paddenstoelen. Als de kinderen een paddenstoel vinden, laat ze er dan (met een vergrootglas) goed naar kijken. Maar er valt nog meer te ontdekken: Waar ruikt hij naar, welke kleur heeft hij en welke vorm? Hoe ziet hij er aan de onderkant uit? Met het verzamelde herfstmateriaal richten de kinderen in het lokaal een tentoonstelling in.

6.1 Sporenafdruk maken

Door het maken van een sporenafdruk kunnen de kinderen de sporen goed zien en de structuur van de plaatjes bekijken.

Materiaal

(Grote) open champignon of andere paddenstoel met een hoed en plaatjes, mesje, A5 papier (lichtblauw, hierop zie je alle kleuren sporen), een glas dat over de champignon past.

Organisatie

Laat een groepje deze proef opstellen op een rustige plek in de klas. De andere kinderen bekijken deze sporenafdruk ook.

Verloop

Snij voorzichtig de steel van de champignon. Laat de kinderen de onderkant van de champignon goed bekijken. Wijs ze op de plaatjes (lamellen). Snijd eventueel de onderkant van de hoed een beetje open zodat de plaatjes goed zichtbaar zijn.

Leg de hoed op het vel papier en zet het glas eroverheen, zodat de sporen niet wegwaaien.

Laat alles een paar dagen staan. Haal dan het glas weg en til de hoed voorzichtig op.

Op het papier zie je nu poeder liggen in een bepaald patroon. Dit zijn de sporen van de champignon. Uit deze sporen kan, als ze op de grond vallen, weer nieuw mycelium groeien, dat weer nieuwe champignons voortbrengt. Je kunt de 'sporenkaart' fixeren door er boeklonn overheen te plakken.

6.2 Een sporenkijkdoos maken

Met een sporenkijkdoos zie je de sporen uit de hoed vallen. Kijk op Schooltv bij het filmpje 'Sporendoos'.

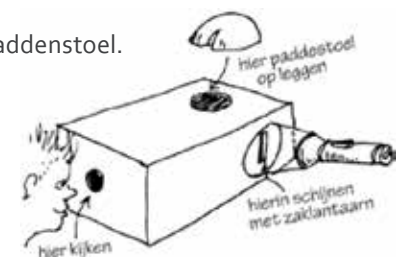
Materiaal

Schaar, (schoen)doos, kwast, zwarte verf, sterke lamp, hoed van een rijpe paddenstoel.

Organisatie

Laat een groepje deze proef opstellen op een rustige plek in de klas.

De andere kinderen kunnen deze sporenkijkdoos ook bekijken.

Verloop

Maak in het deksel van de schoendoos een gat dat iets kleiner is dan de hoed van de paddenstoel. Maak ook een kijkgat en een lichtsleuf aan de zijkant (zie tekening). Verf de binnenkant van de doos zwart (zo zie je straks de sporen beter). Leg de hoed zonder steel op het gat. Schijn nu met de lamp door de lichtsleuf. Misschien moet je wat geduld hebben, maar als je door het kijkgat kijkt, zie je in het schijnsel van de lamp de sporen als een stofregen vallen.

Verwerking (activiteit 7 t/m 9)

7 Taalverwerking - opzegversje met opdrachten

Materiaal

Opzegversje 'Eekhoortjesbrood', **bijlage C**.

Organisatie

De kinderen zitten op hun eigen plaats of in de kring.

Verloop

Gedichtjes zijn niet altijd gemakkelijk. In het onderwijs zijn ze goed te gebruiken voor de ontwikkeling van de woordenschat. Lees dit gedichtje in één week een aantal keer voor en stel steeds een paar andere vragen over het gedicht. Stel ook moeilijke vragen als:

- Wat wordt bedoeld met: 'Hij ging er echt veel op vooruit'?
- Waarmee zette kabouter Pom het huisje vol?
- Wat is 'onder de wol kruipen'?
- Wat wordt bedoeld met: '...op zijn gemak'?
- Met welke hand pakte eekhoorn Pluk de paddenstoel?
- Welke hand is dat bij jou?
- Waarom schrok kabouter Pom twee keer?
- Waarom ontploft de kabouter haast?
- Waarom had de eekhoorn de paddenstoel kapot gemaakt?
- Wat is eekhoortjesbrood?

TIP Lees het versje eerst een aantal keren hardop voor jezelf. Op toon lezen, zonder fouten, is erg belangrijk om de beleving van het versje te kunnen overbrengen op de kinderen.

8 Recepten

Materiaal

Ingrediënten van de recepten naar keuze, de recepten staan in **bijlage D**.

Gebruik ook de champignons uit het kweekpakket.

Benodigde keukenmaterialen.

Organisatie

Zorg voor hulpouders om de groepjes te begeleiden. Verzamel de ingrediënten en benodigdheden.

Laat elk groepje een ander gerecht maken.

Verloop

Het groepje maakt samen het recept klaar. Na afloop wordt er samen gegeten.

Hoe vonden de kinderen het om het te maken? Vonden de andere kinderen het lekker?

Wat heeft het met paddenstoelen te maken?

9 Napraten en opruimen kweekpakket

Materiaal

Geen.

Organisatie

Klassikaal.

Verloop

Bespreek met de kinderen het verloop van het project.

Stel vragen als:

- Hoe heten de paddenstoelen die we hebben gekweekt?
- Hoe zag het er eerst uit, hoe na een week, en hoe aan het eind?
- We zijn ook buiten naar paddenstoelen gaan kijken. Zagen alle paddenstoelen er hetzelfde uit? Wie kan er vertellen hoe de verschillende paddenstoelen er uit zagen?
- Waarom moet je paddenstoelen buiten ook alweer niet plukken?
- We hebben de paddenstoelen goed bekeken. Wat weten we nu meer over paddenstoelen, dan je wist voor het project?
- Wat wil je nog meer weten over paddenstoelen?

Leerdoelen en lesschema

Champignons in de klas

Groep 5 en 6

Leerdoelen

De kinderen:

- kunnen de volgende onderdelen van een paddenstoel benoemen: de steel, de hoed, de plaatjes of de buisjes, de sporen.
- kunnen vertellen dat een paddenstoel zich voortplant d.m.v. sporen. Ze weten dat die uit 'plaatjes' of 'buisjes' komen, of dat een paddenstoel een 'stuifzwam' is. Ze kunnen de levenscyclus van een paddenstoel beschrijven.
- onderzoeken paddenstoelen met al hun zintuigen en kunnen over paddenstoelen vertellen over: de vorm, de grootte van de paddenstoel, hoe de paddenstoel aanvoelt, of ze hem lekker of vies vinden ruiken.
- kunnen verschillende verschijningsvormen van paddenstoelen benoemen.
- ervaren dat een champignon eetbaar is, maar dat er ook paddenstoelen bestaan die giftig zijn.

Lesschema

Lesonderdeel	Inhoud	Materiaal
Introductie	Er komt iets binnen: paddenstoelen uit de winkel Kweekpakket klaar maken Filmpje bekijken	Paddenstoelen uit de winkel, werkbladen Kweekpakket, Zie de meegeleverde gebruiksaanwijzing Digibord: kijk op Het Klokhuis
Kernles	Om de paar dagen volgen van het kweekpakket Buiten paddenstoelen zoeken Onderzoeken paddenstoelen Sporenafdruk of -kijkdoos maken	Kweekpakket Hulpouders, bakjes, loepjes, spiegeltjes, zakjes Werkbladen 6 t/m 8 Blauw papier, schoendoos, scharen, kwast, zwarte verf
Verwerking	Taalverwerking Recepten maken Napraten over paddenstoelen	Pen/potlood Ingrediënten en keukenmateriaal Bijlage D, je maakt het recept zelf -

Lesinhoud

Champignons in de klas

Vorbereiding

- Koop een bakje gemengde paddenstoelen in de winkel.
- Bestudeer de instructie om het kweekpakket op te starten. Kies een groepje kinderen om je te helpen.
- Kopieer alle werkbladen die je wilt gebruiken.
- Loop de herfstwandeling voor, kijk waar je paddenstoelen kunt vinden.
- In het project ga je buiten een onderzoek doen. Kijk waar de kinderen op veilige wijze onderzoek kunnen doen naar meerdere paddenstoelen. Zorg zo nodig voor begeleiding voor de wandeling, verzamel bakjes, loepjes, spiegeltjes en zakjes. Geef elke begeleider deze mee. Spreek af waar je naar toe gaat.
- Zorg voor keukenmateriaal voor de recepten.

Beschrijving van de activiteiten

Introductie (activiteit 1 t/m 3)

1 Er komt iets binnen: Paddenstoelen!

Materiaal

Een doosje met gemengde paddenstoelen uit de winkel.

Organisatie

Geef elk kind een paddenstoel en **werkblad 6**.

Verloop

Deze paddenstoelen komen uit de winkel. Er zijn veel verschillende soorten paddenstoelen die je kunt eten. De komende weken ga je champignons kweken. Paddenstoelen groeien ook buiten. Daar zitten ook giftige paddenstoelen tussen. Aan de paddenstoel die je hebt gekregen doe je een klein onderzoek. Volg de aanwijzingen op werkblad 6. Vul de antwoorden in.

2 Inrichten kweekpakket

Materiaal

Het kweekpakket paddenstoelen; een plantensproeier.
De gebruiksaanwijzing wordt meegeleverd met het pakket.

Organisatie

Je maakt samen met een groepje van maximaal zes kinderen het kweekpakket klaar.
Zorg dat je een goede plaats kiest voor de kweekset. Een warme plek en later een koele. Lees daarvoor de gebruiksaanwijzing goed.

Verloop

Lees de handleiding stap voor stap voor. Geef de kinderen om de beurt een taak.
Werk nauwgezet volgens de handleiding, totdat de kweekbak klaar is.

3 Filmpjes bekijken

Materiaal

Digibord.

Organisatie

Zorg dat je het filmpje klaar hebt staan;

- **Het Klokhuis** (hetklokhuis.nl/tv-uitzending/3927/paddenstoelen)

Verloop

Bekijk samen met de klas het filmpje.

Stel vragen als:

- Heb je zelf wel eens paddenstoelen gevonden in het bos?
- Wat heb je gezien aan de paddenstoelen?
- Hoe kun je de onderkant zien? (met een spiegeltje)
- Hoe zien de zaadjes van de paddenstoel eruit?
- Kun je paddenstoelen alleen in het bos vinden? (nee, ze staan overal)
- Waarom moet je paddenstoelen niet plukken of omtrappen? (omdat ze mooi zijn en anderen er ook van willen genieten)

Kernactiviteiten (activiteit 4 t/m 7)

4 Om de paar dagen volgen van het kweekpakket

Materiaal

Het kweekpakket.

Organisatie

Aan het begin van de dag.

Verloop

Om de paar dagen bespreek je met de kinderen hoe de paddenstoelen groeien.

Zet het kweekpakket met het deksel erop in de kring. Laat de kinderen bedenken hoe het er in de doos uit ziet.

Doe daarna het deksel eraf.

Benoem de schimmeldraden en als het zover is, de jonge paddenstoeltjes. Eerst zijn ze een bolletje, daarna zie je de steel en de hoed. De hoed groeit uit, onder de hoed zie je de plaatjes. Nu kun je ze eten.

5 Buiten paddenstoelen zoeken

Materiaal

Werkblad 1, bakjes, potjes, plastic zakken, eventueel vergrootglazen, spiegeltjes (om de onderkant van de paddenstoel te bekijken) en zoekkaart 'Paddenstoelen'.

Organisatie

Verdeel de klas in groepjes van zes kinderen. Het is handig als elk groepje een volwassen begeleider heeft. Eventueel ga je met de hele klas tegelijk.

NB Laat de kinderen **geen** paddenstoelen plukken. Je kunt eventueel wel paddenstoelen die op hout groeien meenemen. Maar breng ze later altijd weer terug. Gebruik voor de tentoonstelling de zelf geteelde paddenstoelen of paddenstoelen uit de supermarkt.

Verloop

Ga met de kinderen op zoek naar paddenstoelen. Elk groepje krijgt een onderlegger, **werkblad 1** en een potlood mee. Zorg zo mogelijk ook voor spiegeltjes (om onder de hoed te kijken) en loepjes. Als de kinderen een paddenstoel vinden, laat ze er dan (met een vergrootglas) goed naar kijken.

Maar er valt nog meer te ontdekken: Waar ruikt hij naar, welke kleur heeft hij en welke vorm heeft hij? Hoe ziet hij er aan de onderkant uit? Laat ze ondertussen het werkblad invullen.

6 Onderzoeken paddenstoelen

6.1 Hoe ziet mijn paddenstoel eruit?

Materiaal

Werkblad 6, Hoe ziet mijn paddenstoel er uit?, paddenstoelen uit de winkel of uit het kweekpakket, potlood, liniaal.

Organisatie

Laat de kinderen in tweetallen zelfstandig aan de opdrachten werken. Kopieer het werkblad.

Verloop

Deel de paddenstoelen en het werkblad uit. Leg uit dat op het werkblad de onderzoekopdrachtjes staan. Vraag de kinderen rustig en zelfstandig (in tweetallen) te werken. Help ze bij eventuele onduidelijkheden. Bespreek de opdracht na.

6.2 Waar groeit mijn paddenstoel?

Materiaal

Werkblad 7a en 7b 'Waar groeit mijn paddenstoel?', kleurpotloden.

Organisatie

De kinderen maken deze opdracht in tweetallen.

Verloop

Door de puzzel op werkblad 7b te maken, ontdekken de kinderen dat paddenstoelen op verschillende plekken groeien. Zo groeien parasolzwammen voornamelijk in weilanden en vliegenzwammen veelal in het bos. De kinderen vullen de antwoorden van de puzzel in op werkblad 7a.

6.3 Waar groeit mijn paddenstoel?

Materiaal

Werkblad 8b (en 8a) 'Van klein naar groot', kleurpotloden, schaar, lijm en A3 papier.

Organisatie

De kinderen maken deze opdracht in tweetallen.

Verloop

De plaatjes op werkblad 8b vormen samen een cirkel die de levenscyclus van een paddenstoel weergeeft. De kinderen leggen deze plaatjes in de juiste volgorde en plakken ze op. Werkblad 8a is niet voor de kinderen bedoeld maar kun je voor jezelf gebruiken om de kinderen uit te leggen hoe een paddenstoel groeit.

7 Sporenafdruk of -kijkdoos maken

7.1 Sporenafdruk maken

Door het maken van een sporenafdruk kunnen de kinderen de sporen goed zien en de structuur van de plaatjes bekijken.

Materiaal

(Grote) open champignon of andere paddenstoel met een hoed en plaatjes, mesje, A5 papier (lichtblauw, hierop zie je alle kleuren sporen), een glas dat over de champignon past.

Organisatie

Laat een groepje deze proef opstellen op een rustige plek in de klas. De andere kinderen bekijken deze sporenafdruk ook.

Verloop

Snijdt voorzichtig de steel van de champignon. Laat de kinderen de onderkant van de champignon goed bekijken. Wijs ze op de plaatjes (lamellen). Snijd eventueel de onderkant van de hoed een beetje open zodat de plaatjes goed zichtbaar zijn.

Leg de hoed op het vel papier en zet het glas eroverheen, zodat de sporen niet wegwaaien.

Laat alles een paar dagen staan. Haal dan het glas weg en til de hoed voorzichtig op.

Op het papier zie je nu poeder liggen in een bepaald patroon. Dit zijn de sporen van de champignon. Uit deze sporen kan, als ze op de grond vallen, weer nieuw mycelium groeien, dat weer nieuwe champignons voortbrengt. Je kunt de 'sporenkaart' fixeren door er boeklon overheen te plakken.

7.2 Een sporenkijkdoos maken

Met een sporenkijkdoos zie je de sporen uit de hoed vallen. Kijk op Schooltv bij het filmpje 'Sporendoos'.

Materiaal

Schaar, (schoenen)doos, kwast, zwarte verf, sterke lamp, hoed van een rijpe paddenstoel.

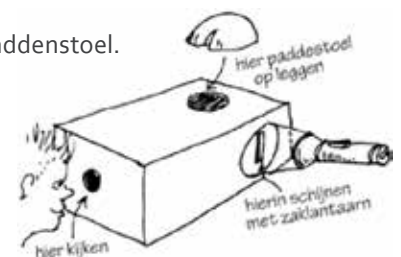
Organisatie

Laat een groepje deze proef opstellen op een rustige plek in de klas.

De andere kinderen kunnen deze sporenkijkdoos ook bekijken.

Verloop

Maak in het deksel van de schoendoos een gat dat iets kleiner is dan de hoed van de paddenstoel. Maak ook een kijkgat en een lichtsleuf aan de zijkant (zie tekening). Verf de binnenkant van de doos zwart (zo zie je de sporen straks beter). Leg de hoed zonder steel op het gat. Schijn nu met de lamp door de lichtsleuf. Misschien moet je wat geduld hebben, maar als je door het kijkgat kijkt, zie je in het schijnsel van de lamp de sporen als een stofregen vallen.

Verwerking (activiteit 8 t/m 10)

8 Taalverwerking (laat de kinderen beide werkbladen maken)

8.1 Woordweb

Materiaal

Bijlage A, **werkblad 3** 'Woordweb', potloden, achtergrondinformatie, zie **bijlage E**, boeken over paddenstoelen uit bibliotheek of documentatiecentrum.

Organisatie

De kinderen maken het woordweb zelfstandig of je maakt het woordweb samen met de kinderen op het bord.

Verloop

Laat de kinderen, als ze zelfstandig werken, zoveel mogelijk woorden opschrijven die met paddenstoelen te maken hebben. Dit kan natuurlijk ook in tweetallen. Na de opdracht inventariseer je de antwoorden. Op deze manier krijg je een aardig beeld van wat de kinderen al van het onderwerp weten. Vertel het een en ander over paddenstoelen. Zie de achtergrondinformatie, bijlage E.

8.2 Woordenbrei

Materiaal

Bijlage A, **werkblad 4**.

Organisatie

Kopieer werkblad 4 voor de kinderen.

Verloop

De kinderen zoeken de woorden op in de puzzel en strepen alle mogelijke woorden door. De letters die overblijven vormen een zin: "Zelf champignons kweken is leuk".

9 Recepten

Materiaal

Ingrediënten van de recepten naar keuze, de recepten staan in **bijlage D**.

Gebruik ook de champignons uit het kweekpakket.

Benodigde keukenmaterialen.

Organisatie

Zorg voor hulpouders om de groepjes te begeleiden. Verzamel de ingrediënten en benodigdheden.

Laat elk groepje een ander gerecht maken.

Verloop

Het groepje maakt samen het recept klaar. Na afloop wordt er samen gegeten.

Hoe vonden de kinderen het om het te maken? Vonden de andere kinderen het lekker?

Wat heeft het met paddenstoelen te maken?

10 Napraten en opruimen kweekpakket

Materiaal

Geen.

Organisatie

Klassikaal.

Verloop

Bespreek met de kinderen het verloop van het project.

Stel vragen als:

- Hoe heten de paddenstoelen die we hebben gekweekt?
- Hoe zagen ze er eerst uit, hoe na een week, en hoe aan het eind?
- We hebben allerlei activiteiten gedaan over paddenstoelen. Wat heb je geleerd wat je nog niet wist over paddenstoelen? (schrijf het op het bord)
- Wat wil je nog meer weten over paddenstoelen?

Bijlagen

Inhoudsopgave werkbladen

Bijlage A

Werkblad 1 - Paddenstoelen bekijken

Werkblad 2 - Kleurplaat paddenstoelen

Werkblad 3 - Woordweb

Werkblad 4 - Woordenbrij

Werkblad 5 - Teken een paddenstoel

Werkblad 6 - Hoe ziet mijn paddenstoel eruit?

Werkblad 7a - Waar groeit mijn paddenstoel?

Werkblad 7b - Waar groeit mijn paddenstoel?

Werkblad 8a - Van klein naar groot

Werkblad 8b - Van klein naar groot

Bijlage B

Verhaal - Koning Herfst op bezoek

Bijlage C

Opzegversje - Eekhoortjesbrood

Bijlage D

Werkblad - Recepten

Bijlage E

Paddenstoelen - Achtergrondinformatie

Paddenstoelen - Bronvermelding

Werkblad 1

Paddenstoelen bekijken

Benodigheden

- spiegelkje
- paddenstoelenzoekkaart
- iets om op te schrijven/tekenen
- (kleur)potloden

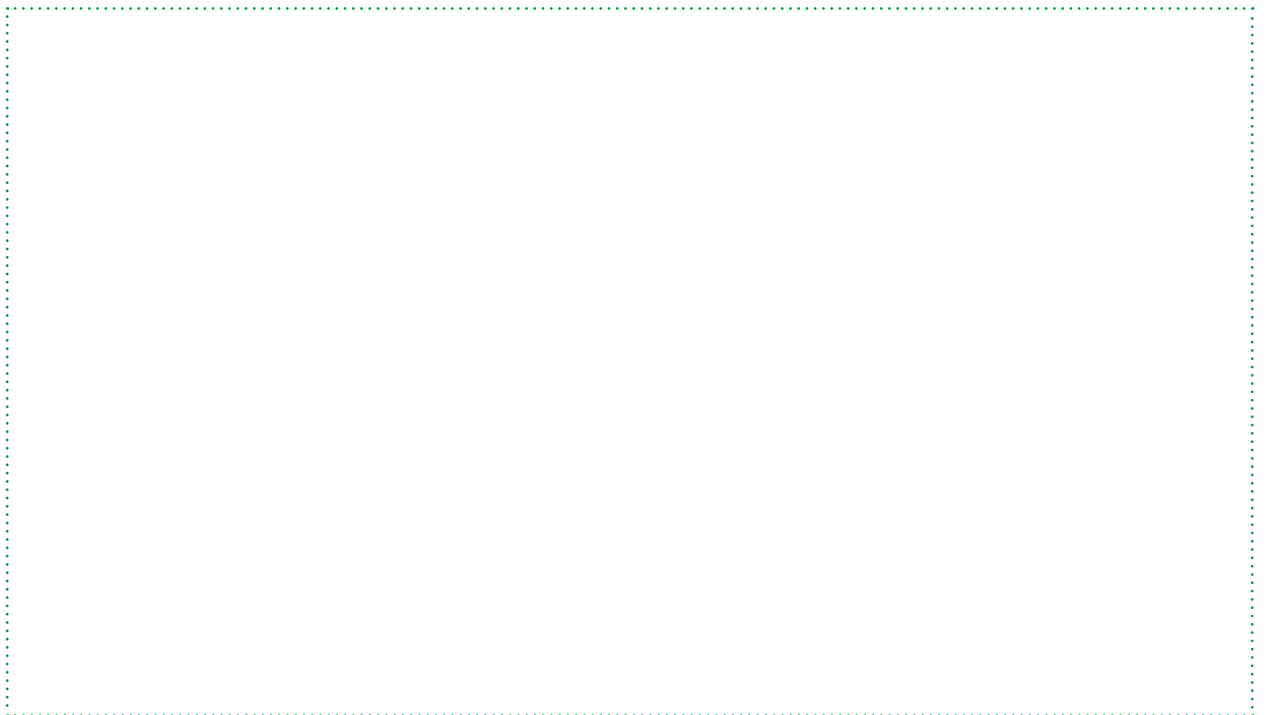
Ga buiten op zoek naar paddenstoelen.

Je vindt paddenstoelen meestal op vochtige, schaduwrijke plekken bij bomen of struiken.

Als je een mooie paddenstoel gevonden hebt, ga je hem goed bekijken.

Raak de paddenstoel niet aan: hij kan giftig zijn!

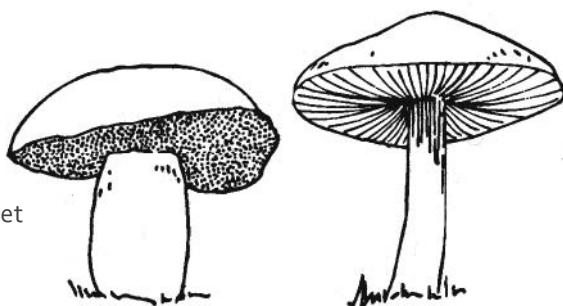
Maak een tekening van de paddenstoel en kleur die in.

Wat is de vorm van jouw paddenstoel?

- paddenstoel met hoed en steel
- bolvormige paddenstoel

Paddenstoel met
hoed en steel

Bolvormige
paddenstoel

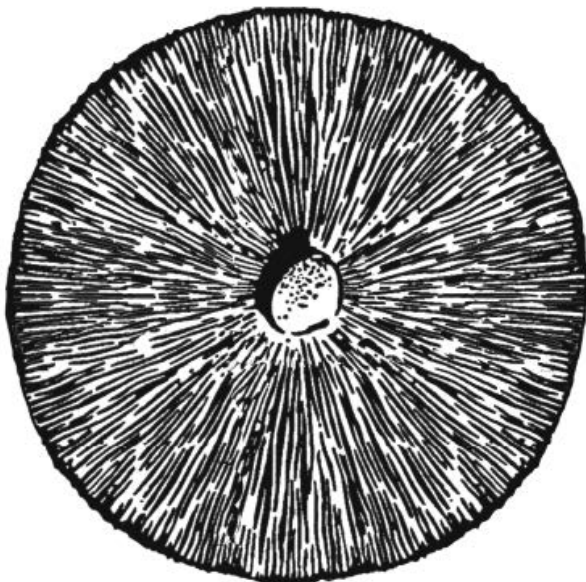

Als je een paddenstoel met hoed en steel hebt, dan kun je aan de onderkant de plaatjes (of de buisjes) zien. Hier zitten de sporen tussen. Deze kun je niet met het blote oog zien.

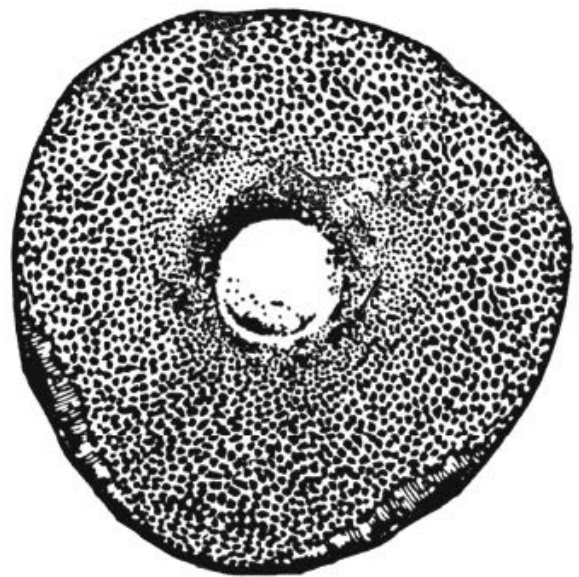
Sporen zijn een soort zaadjes waar nieuwe paddenstoelen uit kunnen groeien. Ze zitten verborgen in de hoed.

Hou het spiegelkje voorzichtig onder de hoed. Bekijk de onderkant van de hoed via de spiegel. Is het een buisjeszwam of een plaatjeszwam?

Het is een .....

Plaatjeszwam

Buisjeszwam

Waar zouden bij een bolvormige paddenstoel de sporen zitten?

(Kun je geen bolvormige paddenstoel vinden, bekijk er dan een op de zoekkaart).

.....

.....

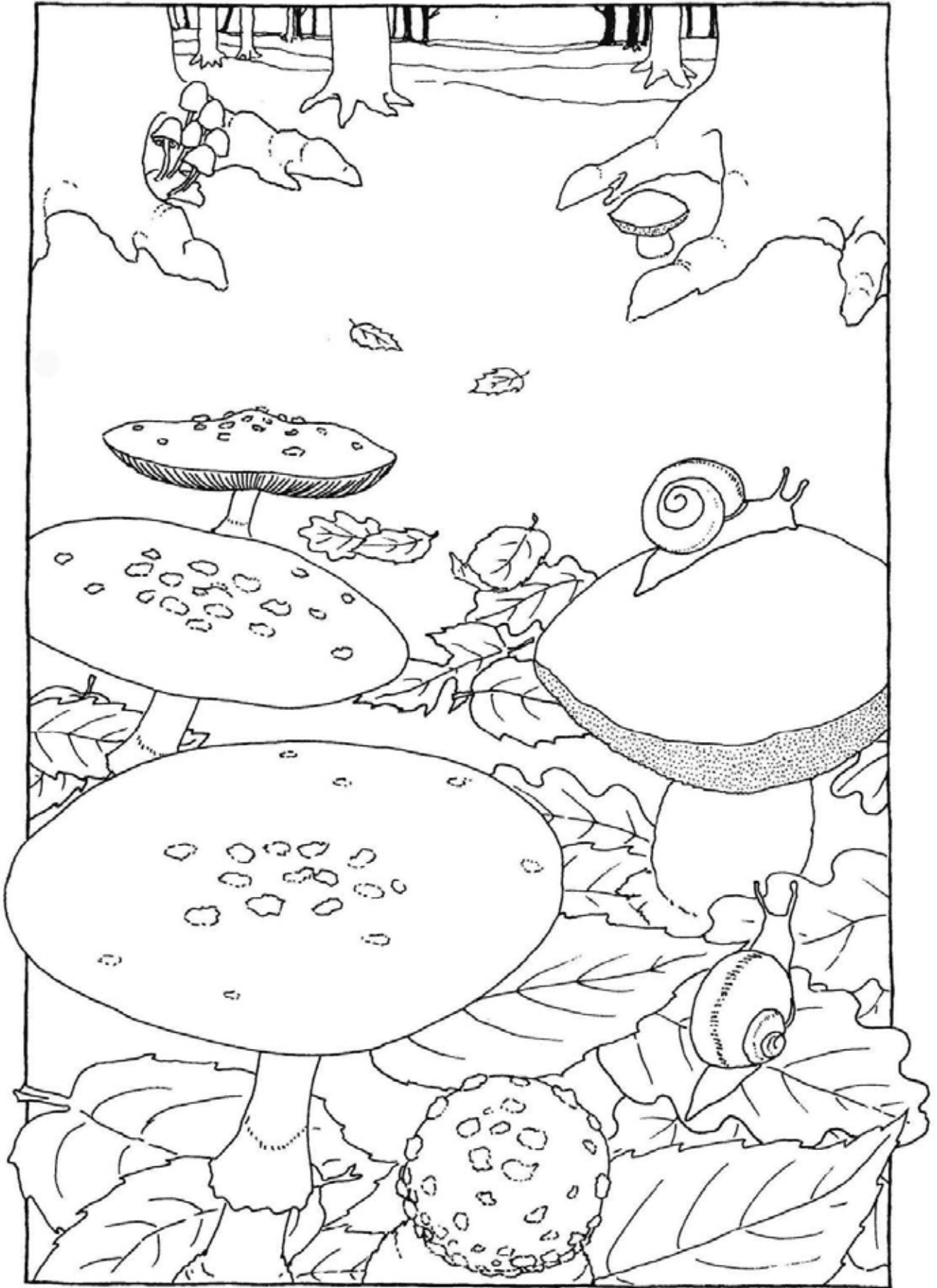
Zoek op hoe jouw paddenstoel heet. Gebruik de zoekkaart.

.....

.....

Werkblad 2

Kleurplaat paddenstoelen

Adrie Kerkhof

Werkblad 3

Woordweb

Benodigdheden

- potlood

Waar denk je aan bij het woord paddenstoelen?

Schrijf dit op rondom het woord paddenstoelen op dit werkblad.

Paddenstoelen

Werkblad 4

Woordenbrij

Benodigheden

- potlood

Zoek de woorden op in de woordenbrij en streep ze door.

De overgebleven letters vormen een zin.

M	K	M	P	K	N	A	R	D	R	E	V	O	T	T
A	S	A	L	G	T	O	O	R	G	R	E	V	O	W
W	C	W	A	H	Z	K	E	L	A	F	R	V	I	S
Z	H	Z	A	M	E	C	W	A	H	E	E	T	P	M
S	A	R	T	L	S	K	B	E	T	R	T	O	A	W
E	M	E	J	S	E	T	S	E	K	E	R	W	A	A
J	P	T	E	O	E	O	L	E	S	E	Z	M	L	N
S	I	S	S	E	H	A	T	T	N	N	R	E	P	D
I	G	E	Z	P	V	E	I	S	E	K	M	I	K	E
U	N	O	W	F	L	P	R	G	N	M	R	N	J	L
B	O	I	A	G	P	N	E	F	I	E	A	I	B	I
O	N	N	M	E	S	I	K	H	S	T	D	O	N	N
W	E	K	N	E	L	N	C	I	S	T	S	D	S	G
H	O	E	D	V	L	S	T	I	N	K	Z	W	A	M
E	L	F	E	N	B	A	N	K	J	E	E	U	K	P

AFVALETER
BOS
BUIJESZWAM
CHAMPIGNON
EETBAAR
ELFENBANKJE
HEKSENKRING

HERFST
HOED
KWEKERIJ
OESTERZWAM
PADDENSTOEL
PLAATJESZWAM
SCHIMMEL

SMAAK
SOEP
SPOREN
STANK
STINKZWAM
TOVERDRANK
TOVERKETEL

VERGROOTGLAS
VLIEGENZWAM
WANDELING
WITTESTIPPEN

Werkblad 5

Teken een paddenstoel

Benodigheden

- potlood
- verschillende soorten paddenstoelen
- kleurpotloden

Elke paddenstoel ziet er weer anders uit.

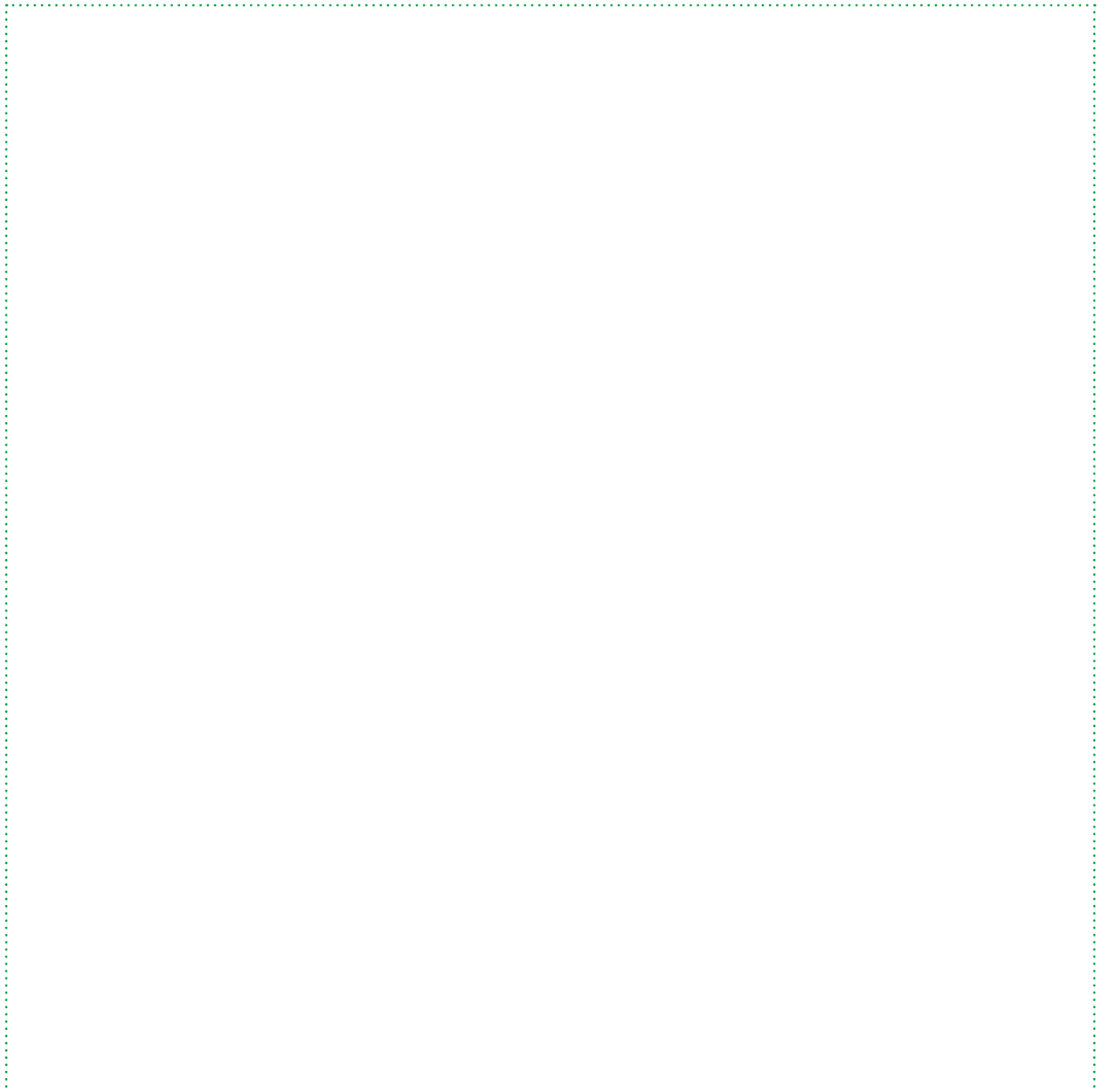
Kijk eens naar de hoed. Is deze plat of bol?

Hoe ziet de steel er uit? Kort en dik of lang en dun?

Hoe voelt de paddenstoel aan? Glad of ruw?

Een paddenstoel kan verschillende vormen hebben.

Kies een paddenstoel. Teken de vorm na.

Werkblad 6

Hoe ziet mijn paddenstoel eruit?

1 Mijn paddestoel heet:
.....

2 De omtrek van de hoed is ..... cm.

3 De omtrek van de steel is ..... cm.

4 De steel is ..... cm. lang.

5 De kleur van de hoed is .....

6 De kleur van de steel is .....

7 Mijn ruikt naar .....

8 Hij voelt aan als een .....

9 Teken de onderkant van de steel

10 De hoed is aan de onderkant
 dicht
 open

11 Maak de hoed aan de onderkant voorzichtig los.
Wat zie je? .....

12 Ik tel ..... plaatjes

13 Snijd je doormidden.
Teken hem na.

14 Proef een stukje van je .
Hij smaakt .....

15 Hoe vaak eet jij   ?
 elke dag
 een keer per week
 een keer per maand
 een keer per jaar
 nooit

Werkblad 7a

Waar groeit mijn paddenstoel?

Benodigheden

- potlood
- werkblad 7b

Op werkblad 7b staan zes paddenstoelen.
Waar groeien ze? Volg de lijnen.

Vul hieronder de antwoorden in:

1 Het elfenbankje groeit .....

2 De inktzwam groeit .....

3 de vliegenzwam groeit .....

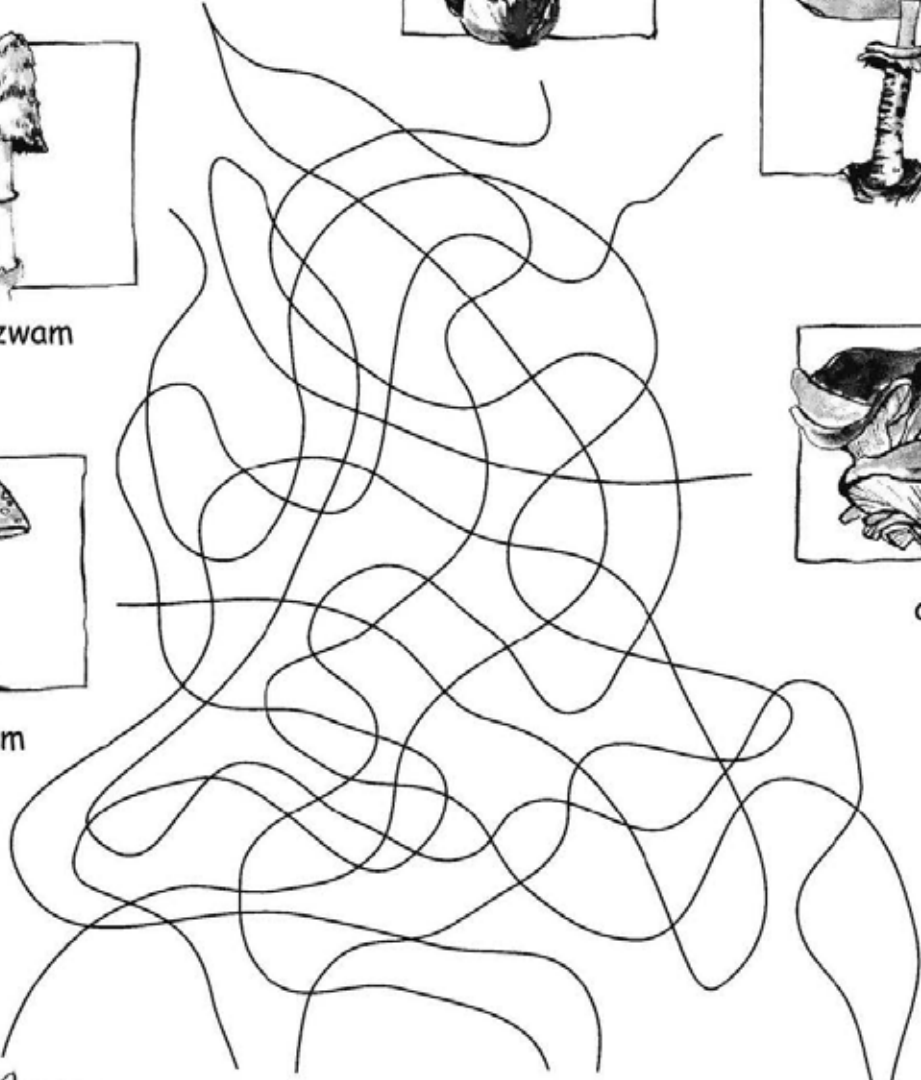
4 De stinkzwam groeit .....

5 De parasolzwam groeit .....

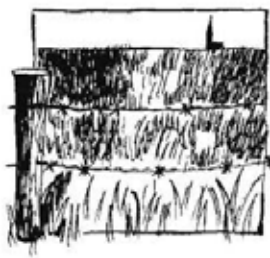
6 De oesterzwam groeit .....

Werkblad 7b

Waar groeit mijn paddenstoel?

op een levende boom

in het weiland

onder een boom

op dood hout

Werkblad 8a

Van klein naar groot

Benodigdheden

- werkblad 8b
- een A3-vel
- kleurpotloden
- lijm
- schaar

Opdracht

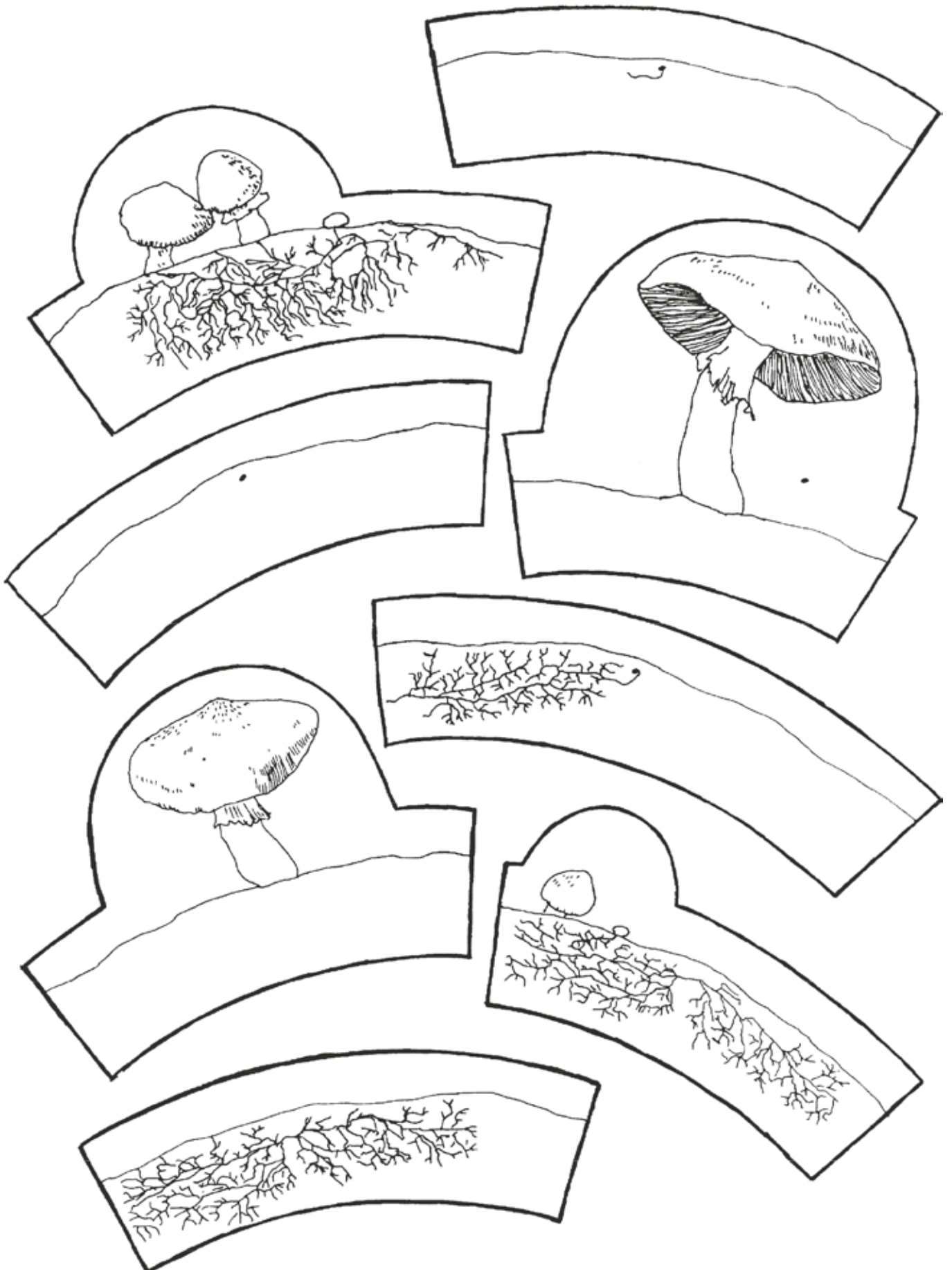
- Kleur de plaatjes op werkblad 8b in.
- Knip de plaatjes uit en leg ze in de goede volgorde.
- Er ontstaat nu een cirkel.
- Schrijf de goede zin bij elk plaatje. De zinnen staan hieronder.

Zo groeit een paddenstoel

- 1 Een rijpe paddenstoel laat zijn sporen vallen.
- 2 De sporen vallen op de grond.
- 3 Uit een spore groeit een schimmeldraad.
- 4 De schimmeldraad wordt groter en heet nu zwamvlok.
- 5 De zwamvlok wordt groter.
- 6 Uit de zwamvlok groeien paddenstoelen.
- 7 De paddenstoelen worden groter.
- 8 De hoed van de paddenstoel gaat open.

Werkblad 8b

Van klein naar groot

Verhaal

Koning Herfst op bezoek

Wie zit daar op een paddenstoel in het bos? Een klein elfje met vleugels die glanzen in het zonlicht. Wat zijn haar vleugels mooi! Ze lijken wel van zilver. Daarom hebben de dieren in het bos haar Elfje Zilverglans genoemd.

Elfje Zilverglans woont haar hele leven al in het bos. Ze vindt het er fijn. De bloemen, bomen en dieren zijn haar vrienden. Zo licht als een veertje springt ze van haar elfenbankje en danst tussen de bomen door.

"Kwaak, kwaak, Elfje Zilverglans," roept Bart de kikker. Met grote sprongen komt hij dichterbij. "Elfje Zilverglans, ik moet je iets vertellen! Wij krijgen bezoek. Koning Herfst komt! Alle dieren, elfen en kabouters moeten vanavond op het Hertenweitje komen." Elfje Zilverglans klapt in haar handen van vreugde. Koning Herfst, wat een feest! Koning Herfst is zo vriendelijk en hij brengt altijd cadeautjes mee. "Ik kom ook hoor Bart," zegt Elfje Zilverglans. "Fijn," kwaakt Bart," maar nu ga ik er snel vandoor. Ik moet nog naar Pluimstaart de eekhoorn en naar Bobo het konijn en naar Rikkieprik de egel. Dag, Elfje Zilverglans!" En weg is Bart de Kikker.

's Avonds in het bos zitten alle dieren, elfjes en kabouters in spanning te wachten op de komst van Koning Herfst. Ze zitten in een kring op het gras. De volle maan verlicht het Hertenweitje. Plotseling gaat het waaien en waaien... Het stormt! De bomen zuchten en steunen. Het gras buigt diep door naar de grond. De dieren, elfjes en kabouters schuiven dicht naar elkaar toe. Het wordt even héél donker. Iedereen kijkt omhoog naar de hemel. Een dikke wolk hangt voor de maan.

Dan ineens roept Elfje Zilverglans: "Koning Herfst, koning Herfst, ik zie hem!"

En ja hoor, daar staat koning Herfst op de wolk. Hij komt heel langzaam dichterbij. De wolk daalt en daalt... O, wat ziet koning Herfst er mooi uit. Hij draagt een mantel van bladeren, zo prachtig van kleur. De harde stormwind is nu verdwenen. Wat is het nu stil. Heel zacht komen koning Herfst en de wolk op de aarde neer. De wolk legt een deken van mist over het Hertenweitje. Koning Herfst stapt voorzichtig van de wolk af en loopt naar het midden van de kring. Alle dieren, elfjes en kabouters kijken met grote ogen naar koning Herfst. Dan spreekt koning Herfst langzaam: "Dag kinderen van het bos, wat ben ik blij jullie weer te zien. Het lijkt al weer zo lang geleden dat ik hier de vorige keer was."

"Ja kinderen," spreekt koning Herfst verder, "het was weer een lange reis.

Onderweg kwam ik nog de Zomerkoningin tegen, samen met haar vrienden de zwaluwen. Zij trokken naar warme landen. De Zomerkoningin vroeg of ik jullie de groeten wilde doen." Koning Herfst vouwt zijn prachtige mantel open en haalt kleine pakjes tevoorschijn. "Ik ben jullie niet vergeten hoor! Hier heb ik iets voor de kabouters van het bos." Het zijn potten vol verf. Niet zomaar gewone verf, maar verf zo wonderlijk mooi van kleur: zo rood als de avondzon, zo geel als het koren en zo bruin als de aarde. "De bladeren die de Zomerkoningin achterliet, zijn groen. Maar nu moeten jullie het bos in de kleuren van mijn mantel schilderen," zegt koning Herfst tegen de kabouters. En dan zegt hij: "Voor de andere kinderen van het bos heb ik ook iets meegebracht." En weer vouwt koning Herfst zijn prachtige mantel open en haalt nog meer pakjes tevoorschijn. Het zijn manden om paddenstoelen, eikels, nootjes en bessen in te verzamelen.

Blij gaat iedereen direct aan de slag. De eekhoorns rapen beukennotjes en rennen van tak tot tak. Al het heerlijke eten voor de winter stoppen ze in de manden. Ook de kabouters zijn hard aan het werk. Ze verven blad voor blad. Bij het licht van de volle maan kunnen ze alles goed zien. Heel langzaam verandert het groene bos van de Zomerkoningin in het kleurige bos van de Herfstkoning. Koning Herfst kijkt glimlachend toe.

Tot diep in de nacht wordt er hard gewerkt. Dan zijn alle verfpotten leeg en alle manden vol. Moe maar tevreden komen alle dieren, elfjes en kabouters terug bij koning Herfst. Wat is het bos mooi geworden en wat is er veel eten verzameld voor de komende winter. Ze hoeven niet meer bang te zijn dat ze dan honger zullen hebben. Elfje Zilverglans zit naast Bart en Rikkieprik. Ze zit te wippen van ongeduld. Wat is er toch aan de hand met haar? Ze slaat haar vleugel om Bart heen en fluistert hem zachtjes iets in het oor. Ze giechelen allebei heel geheimzinnig. "Uh hum, kan het even stil zijn?" roept Bart. Het duurt eventjes, maar dan is het echt stil. "Koning Herfst," zegt Bart, "Elfje Zilverglans heeft vanmiddag iets gemaakt, iets heel lekkers. We vinden het zo fijn, dat u gekomen bent. Nu willen wij u graag iets aanbieden. Het zit in deze pan, kijkt u maar." De Herfstkoning staat op en tilt de deksel van de pan. Mmmm...wat een verrassing! Dat ruikt lekker...!

Paddenstoelensoep! "Wat vind ik dát aardig van jullie," roept koning Herfst uit. Ik eet graag een bordje mee, maar dan moet ik heus opstappen. Het is nog lang niet overal herfst." Iedereen smult van de lekkere paddenstoelensoep. Na drie borden soep neemt koning Herfst eindelijk afscheid. "Dag leerlingen van het bos," roept hij vanaf zijn wolk. Nu moet ik gauw weg, want koning Winter zit mij achterna. Tot volgend jaar, dan kom ik terug." Alle dieren, elfjes en kabouters zwaaien hem na. Dan wordt het weer even héél donker in het bos, maar ze weten allemaal dat koning Herfst op zijn wolk voor de maan langs gaat.

Uit: het Vier Seizoenen Boek, Natuurbeleving voor kleuters, Marja Roozen, Jacob Dijkstra Groningen, 1989.

Als toepasselijke afsluiting van het verhaal kunnen de kinderen bladeren verven en, net als koning Herfst en de bosbewoners, champignonsoep eten. Een recept voor champignonsoep vind je bij de recepten, bijlage D.

Opzegversje

Eekhoortjesbrood

Toen kabouter Pom verhuisde,
zocht hij een mooi huisje uit:
een paddenstoel met een bruin dak!
Hij ging er echt veel op vooruit.
Hij zette heel zijn huisje vol
en kroop toen moe onder de wol.

Toen eekhoorn Pluk erg honger kreeg,
ging hij op zoek, op zijn gemak.
Hij vond al snel wat hij lekker vond:
Een paddenstoel met een bruin dak!
Hij pakte de hoed met zijn linkerhand.
En beet een flink stuk van de rand.

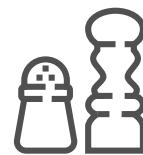
Kabouter Pom schrok wakker,
want zijn paddenstoel ging heen en weer.
Hij rende snel naar buiten toe
en schrok toen voor de tweede keer.
Er stond een eekhoorn met volle mond
en keek onschuldig in het rond.

'Wat heb je nu gedaan!', riep Pom,
woedend, boos, ontploffend haast.
'Gewoon..., dit is mijn avondeten.'
antwoordde eekhoorn Pluk verbaasd.
'Elke avond eet ik hier,
eekhoortjesbrood met veel plezier!'

Werkblad

Recepten

Champignonsoep

Ingrediënten

- champignons
- boter
- water
- pakje champignons

Benodigheden

- zacht borsteltje
- mesje
- snijplank
- koekenpan
- spatels
- pan
- kookplaatje
- soepkommen
- eventueel: gourmetstel

Werkwijze

Borstel de champignons schoon.

Snijd deze in dunne plakjes en bak ze in de koekenpan of in de pannetjes van het gourmetstel.

Maak in de grote pan de champignonsoep volgens de gebruiksaanwijzing klaar.

Doe de gare champignons erbij en laat de soep even trekken.

Schep de soep in kommen.

Gevulde champignons

Ingrediënten

- champignons
- geraspte kaas

Benodigheden

- theelepeltje
- oven (150 °C)

Werkwijze

Veeg de champignons schoon en draai het steeltje eraf.

Hol de champignon voorzichtig een beetje uit met het theelepeltje.

Vul deze met geraspte kaas.

Zet de gevulde hoeden in de oven op een temperatuur van 150 graden Celsius.

Als de kaas gesmolten is, zijn de champignons klaar.

Goed laten afkoelen, gesmolten kaas is erg heet.

Gebakken paddenstoelen op toast

Ingrediënten

- paddenstoelen
- boter
- toast
- peper en zout

Benodigheden

- keukenrol
- mesje
- snijplank
- koekenpan
- spatel
- kookplaat

Werkwijze

Wrijf de paddenstoelen schoon.

Snijd deze in plakjes.

Smelt boter in de koekenpan en bak de paddenstoelen.

Breng ze op smaak met een beetje peper en zout.

Leg op elk toastje gebakken paddenstoelen.

Champignonsalade

Ingrediënten

- champignons
- citroensap
- peper en zout
- olijfolie

Benodigheden

- mes
- snijplank
- broodrooster
- keukenrol

Werkwijze

Wrijf de champignons schoon.

Snijd ze in stukjes.

Besprenkel met citroensap en breng het geheel op smaak met wat zout, peper en peterselie en een paar druppels olijfolie.

Heerlijk op een toastje of geroosterde boterham!

Paddenstoelen

Achtergrondinformatie

Wat is een paddenstoel?

Paddenstoelen zijn de vruchtlichamen van een ondergrondse schimmel. De wetenschap heeft de paddenstoelen ondergebracht bij het rijk der schimmels of zwammen. Dat betekent dat paddenstoelen geen planten zijn, en ook geen dieren. In Europa bestaan ongeveer 3000 soorten paddenstoelen.

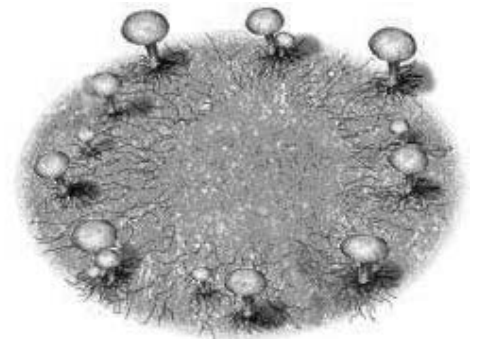

Hoe ontstaan paddenstoelen?

Paddenstoelen planten zich voort door middel van sporen. Eén enkele paddenstoel vormt miljoenen sporen. Vooral de wind, maar ook dieren of de regen verspreiden de sporen. De kans dat een spore in een gunstige omgeving terecht komt om te kiemen is zeer klein. Vandaar dat het voor een paddenstoel noodzakelijk is om zo'n groot aantal sporen te produceren. Uit een spore die op de goede plek terecht komt, groeit een heel netwerk van wittige draden: de zwamvlok of mycelium. Bij het optillen van half vergane bladeren of rottend hout, maar ook in de kweekbak, is dat tere vlechtwerk goed te zien. Eén enkele paddenstoel kan zo een aantal vierkante meters grond met zijn zwamvlok doorweven. Een zwamvlok breidt zich onder de grond uit naar alle richtingen. Na verloop van tijd ontstaan op de uitlopers ervan paddenstoelen. Deze zijn dus de sporenvormende organen van de eigenlijke plant.

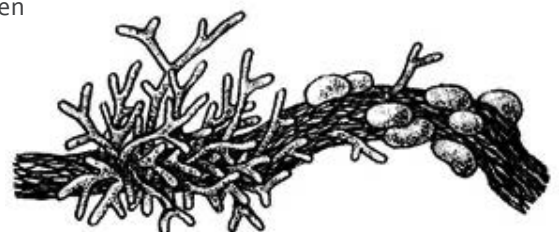
Heksenkringen

Bij sommige plaatjeszwammen groeit het mycelium van een paddenstoel gelijkmatig naar alle kanten uit. Na verloop van tijd ontstaan aan de uiteinden van de cirkelvormige zwamvlok weer nieuwe vruchtlichamen. Je ziet dan paddenstoelen in een cirkel staan: de heksenkring. Soms zijn de kringen wel zo meter in doorsnee!

De rol van paddenstoelen in de natuur

Paddenstoelen hebben geen bladgroen. Daarom kunnen ze niet, zoals de hogere planten die wel bladgroen hebben, de voor hun groei noodzakelijke stoffen uit koolzuur en water maken (fotosynthese). Dit is een belangrijk verschil met planten en daarom rekent men paddenstoelen ook niet tot het plantenrijk. De meeste paddenstoelen halen hun voedsel uit dood of stervend materiaal. Juist in de herfst komt er veel plantaardig en dierlijk afval op de grond terecht. De vele regen maakt de strooisellaag door en door nat en maakt deze tot een goede voedingsbodem voor allerlei organismen zoals regenwormen, pissebedden, bacteriën en paddenstoelen. Al deze organismen verkleinen, eten en verteren dit organisch afval. Zo ontstaat humus, waar groene planten weer van kunnen leven. Paddenstoelen die zich voeden met dood materiaal worden saprofyten genoemd. Ze spelen een zeer belangrijke rol in de kringloop van de natuur. Zonder hen zou organisch afval zich blijven opstapelen.

Plaatjeszwammen, buisjeszwammen en buikzwammen

Verreweg de meeste paddenstoelen behoren tot de plaatjeszwammen. Aan de onderkant van de hoed zitten plaatjes, waartussen de sporen worden gevormd. De sporen zitten goed beschermd onder de hoed. Vliegenschwam en de champignon bijvoorbeeld zijn allebei plaatjeszwammen.

Paddenstoelen die aan de onderkant van hun hoed buisjes hebben i.p.v. plaatjes heten buisjeszwammen. Voorbeelden daarvan zijn het elfenbankje en eekhoortjesbrood. Met behulp van een spiegeltje is

de onderkant van de hoed goed te bekijken, zonder dat je hem hoeft om te buigen of te plukken.

Er zijn paddenstoelen die geen hoed hebben, zij vormen de sporen in hun buik: de stuifzwammen. Een voorbeeld hiervan is de reuzenbovist. Hij ziet er uit als een grote witte bal die op de grond ligt. Is de bal rijp dan barst deze open en komen de sporen vrij.

Elfenbankje

De vliegenschwam

De vliegenschwam is giftig, vooral het vlies van de hoed, de zogenaamde spikkels. Het bevat iboteenzuur en muscimol. De zwam dankt zijn naam aan het feit dat men hem vroeger gebruikte om vliegen dood te maken. Men brak de hoed in stukjes en brokkelde dat in melk. Vliegen die daarvan dronken overleefden dat niet. Een andere uitleg is dat de zwam een sterk hallucinerende werking heeft. Je gaat ervan 'vliegen'.

Vliegenschwam

Reuzenbovist

Eekhoortjesbrood

Paddenstoelen

Bronvermelding

Boeken

Het Vier Seizoenenboek

Marja Roozen, Jacob Dijkstra Uitgeverij, Groningen, 1989.

Natuurlijk buitenwerk!

Doelbladen 8-10 jaar

Uitgeverij Kwintessens en Stichting Veldwerk Nederland, Apeldoorn

Determinatie

Zoekkaart Paddenstoelen

Uitgave Stichting Veldwerk Nederland, Apeldoorn

Paddenstoelen encyclopedie

Gerrit J. Keizer

Uitgave Rebo Productions, Lisse

Paddenstoelengids in kleur

Edmund Garnweidner Tirion, Baarn

Leren lezen

Paddenstoelen

Serie de Kijkdoos

Uitgave De Ruiter, Gorinchem

De paddenstoel

Gunilla Ingves

Uitgeverij Jean Depeuis, N.V., België

Internet en digibord

Geschikte filmpjes voor kinderen:

- www.schooltv.nl (ook in het 'archief')
- www.youtube.com
- www.klokhuis.nl

Colofon

Champignons in de klas

Docentenhandleiding en werkblad

Het lesmateriaal is eigendom van NME Amstelland-Meerlanden en mag vrij gekopieerd worden voor gebruik op school. Vermenigvuldiging voor overige doeleinden is uitsluitend toegestaan na toestemming. Bij interesse in overname van het lesmateriaal kun je contact opnemen met NME Amstelland-Meerlanden.

© Uitgave: NME Amstelland-Meerlanden
September 2024